

MOJE SUPER-SCHOPNOST JE V AKTOVCE Z PRVNÍ TŘÍDY

úvodník za přítomnosti Lenky Hulákové

Vítejte u čtení prvního čísla zpravodaje Mladx. Po prvním dni přehlídky Mladá scéna. Poprvé ve Velvarech. Dlouhá léta jsme se při příležitosti celostátní přehlídky mladého divadla scházeli v Ústí nad Orlicí. Teď začíná vše od začátku. K povídání o tom, co se změnilo a nezměnilo v našem zpravodaji a na naší přehlídce jsme si přizvali hlavní organizátorku za NIK, Lenku Hulákovou. Má u sebe svou aktovku z první třídy, která se k ní na zahájení vrátila jako dárek od velvareckých.

Dostala jsem tam vaječňák, toaletní papír, med, utěrku (kdybych potkala kohokoliv, kdo potřebuje osušit), tři oříšky pro kohokoliv a nabízím i peníček.

Přejmenovali jsme náš zpravodaj z Mladá na Mladx, to jsme ti ještě ani neřekli...

To x je tam, jakože není jasné, jestli je to mladá, mladý nebo mladé? Jo, to mi přijde dobrý.

Zabydlujeme se v novém prostoru a náš zpravodaj se chystá toto postupné zabydlování mapovat. Jak se zabydluješ ty?

Jsem do Velvar úplně zamilovaná. Asi i do těch panáčků, Radima a Pavla. Utajené téma je péče a od nich jí jde hromada. Cítím, že je to vzájemné. Velvary mi vlastně připomínají Ústí nad Orlicí. A nevím, jestli je to tím, kolik se toho přesunulo s tou samotnou přehlídkou. Mně připadá, že i dlaždičky na záchodech vypadají jako na Malé scéně v Ústí. Záložna je krásný prostor, je tu kavárna, je tu venkovní místo na diskuse, stejně jako tam. Je si to hodně podobné svojí příjemností. Všechno je tak blízko, že se natáhneš a ukážeš to člověku přes náměstí. Hned bych se sem přestěhovala. Pro mě je zajímavé, že jsem si neuměla vůbec představit, že by Mladá scéna byla jinde než v Ústí, a teď už si neumím představit, že by byla jinde než ve Velvarech.

Hodně je to o lidech, kteří se s Mladou scénou přesouvají a kteří ji tvoří na jiném místě. Ve zpravodaji budeme mít rubriku, kde se snažíme odhalit, jaké super-schopnosti a zvláštnosti mají samotní účastníci. Co na nich fascinuje tebe?

Jsou to super-hrdinové už jen proto, že v takovémhle zrychleném světě přijedou a jsou tady a teď. Že ještě někdo vůbec dělá divadlo. Nejkrásnější mi vždycky přijde jejich otevřenost. To asi je super-schopnost.

Další součástí zpravodaje jsou reportáže ze seminářů. Podle jakého klíče semináře vybíráš?

Vybírám lidi, u kterých mi přijde důležité, aby je účastníci potkali. Když někoho potkám a zjistím, že ten člověk má nějakou superschopnost, tak mám pocit, že by se s nimi účastníci měli potkat. Jsem z nich v úžasu a chci, aby další lidé také byli.

Kromě toho sledujeme, jak se inscenace otiskují ve vnímání diváctva. Ke každému představení vyjde vždy rozhovor se souborem, zápis z diskuse a dvě recenze. Jedna od profesionální recenzentky, druhá pak buď od redaktorů zpravodaje, studentů KVD nebo od vedoucích jiného souboru. Myslíme, že to je v pořádku, když například jeden vedoucí souboru píše o jiném vedoucím, neboť Mladou scénou považujeme za nekonkurenční prostředí a je pro nás důležitá otevřenost diskuse.

To se mi líbí, s tím souhlasím. Myslím, že povídat si otevřeně o věcech je také super-schopnost. A jsem dojatá, že mladí lidé to umí. Prostě si řeknou, co potřebují, a nikdo se na nikoho nezlobí. To bychom se od nich mohli učit.

Na závěr mě zajímá jak vzniklo utajené téma péče.

Přišlo mi, že když někde něco končí a jinde začíná, tak to má nějaký důvod a má to tak být. Zároveň je ale důležité zamyslet se nad tím, jak to opečovat, aby to neskončilo jen tak.

Jan Mrázek

SITUACI NA JEVIŠTI NENÍ TŘEBA „DEMONSTROVAT“

Seminář Situace je základ - lektorka Ivana Uhlířová

Máme pouze pár minut času, bude to takový rychlý rozhovor.

Škoda, že jsme se nepotkaly dopoledne. Ráno jsem se nudila a chodila po městě. V obchodě jsem narazila na kilo banánů, které stálo 70 korun. Říkám – ty banány jsou před umřením, tak drahé to není ani na Václaváku v Praze. Tak jsem si dva koupila.

Vím, že jste kromě České republiky hrála nějaký čas i v Německu. Co vás na tamějším divadle jako první trklo do očí?

Spíš jsem si znovu uvědomila něco, co už jsem věděla předtím. Došlo mi, že sama mám naučený stereotyp, jak se každá situace v divadle demonstruje. Ale mluvit na jevišti a zároveň si o tom, co říkám, něco myslet – to je mnohem větší práce. Také s tím souvisela práce s gestem – aby gesto nebylo popisné. Němci určitě přemýšlí o věcech jiným způsobem než Češi. Je to z části dáno i jazykem.

Jak ovlivňuje německý jazyk divadlo?

Němci mají slovesa na konci věty. Musíš během řeči pořád myslet na to, aby se věta dokončila. A jejich jednání na jevišti je mnohem sevřenější, více se opírají o slovo. V Česku vycházíme spíše z pocitů. Nejdříve se snažíme text procítit, a potom jej chceme teprve říct. Němci mají ten postup opačný, ale vůbec to nevylučuje následné procítění. Také jsem zažila, že se na jevišti mluví ve třetí osobě místo ich formy, což dávalo herci určitou svobodu. Byl díky tomu schopný jednat ve více liniích.

Jaké další prvky se v německém divadle používají?

Hodně pracují se zkratkou. Ale pozor, zkratka neznamená, že něco ustříhnu a tím je to krátké, zkratka musí být naplněná. Němci jsou mistři zkratky.

Tento krátký rozhovor probíhá během pěší cesty k vlaku. Dojdeme na nádraží, kde na lavičce sedí nějaký pán a volá na Ivanu Uhlířovou: „Já vás znám. My se odněkud známe.“ „Pravděpodobně neznáme, ale hraju v divadle.“ „Jste z Velvar?“ „Ne, jsem herečka v Praze.“ „A jo, herečka! Zpíváte jazz?“ „Ne, hraju v divadle.“ „Já znám hodně jazzových zpěvaček.“

Interview v podobném duchu pokračuje. Pánovo interview. To je teda situace. S pánem si povídáme, ale obě cítíme tenzi, protože vlak má za pár minut přijet a my ještě nedokončily rozhovor.

Nakonec Ivana Uhlířová povídání s pánem slušně ukončí a ke krátkému interview se vracíme.

Situace s pánem byla sice v reálném čase frustrující, ale výborně ilustruje, čeho se herec v semináři Situace jako základ snaží na jevišti dosáhnout. Zkuste si předchozí dialog přečíst znovu, ale s tím, že jedna strana je v tenzi, protože její motivace je stihnout před odjezdem vlaku rozhovor. Změní to nějak vaše čtení? Vzniká tím mezi postavami jiný vztah?

Na semináři Situace jako základ se po úvodním představení skupinka pěti studentů pouští do prvního cvičení. Zadáni je jednoduché: Chtěla bych vás vidět pouze přijít na jeviště a odejít z jeviště. Co to znamená na jevišti jenom být? Jak to, že nás některý herec zaujme více než jeho kolega? Co dělá jinak? Herec, který ví, proč na jevišti stojí, má obrovskou sílu. Je to tak i v životě – když k nám někdo mluví, vnímáme sice po obsahové stránce, co nám říká, ale jeho skutečné úmysly

jsou ukryté pod slovy. Tím se vytvoří situace. Nic dopředu nevymýšlejte, odhodte ambice. Pokud se nám stane nějaká chyba, vezměme ji do hry. Až někdo bude chtít, může začít.

Čekáme asi minutu, ale nikomu z účastníků se nechce jít první. Lektorka se usměje: „Mám radost, že jste se zarazili. Každý začátek je nebezpečí. Když jsem byla v komisi na přijímačkách na uměleckou školu, zadávalo se uchazečům, aby zakřičeli. Nelíbilo se mi, když někdo zakřičel na sílu, to umí každý. Naopak jsem si všímala uchazečů, co nezakřičeli, protože vycítili situaci. To je známka inteligence.“

Účastníky workshopu to povzbudí a zkouší si příchod i odchod z jeviště. Probíhá krátká reflexe se studenty: „Co fungovalo?“ „Když nás Toni zavnímala.“ „Mně někdy přijde, že je lepší moc nad tím nepřemýšlet.“

Následuje druhé zadání: Zadám vám slovo, se kterým na jeviště přijdete. Nemusíte jej ztvárnit, nedělejte pantomimu. Zahodte to, co už víte. Vy vlastně nemusíte udělat nic. To slovo je: hřebík. Nemusíte hned „odprezentovat“ hřebík, ale když stojím a nevím, kde je hřebík, tak už vlastně na jevišti mám co dělat. Ta konkrétní myšlenka na hřebík nám dá klid, je to pro nás konkrétní bod. Vnímejte také okolí. Okolí je partner.

Účastníci si zkoušejí přijít a odejít „s hřebíkem“. Občas zaváhají, jejich jednání je velmi soustředěné a každý z nich má specifické pohyby. Napadá mě, zda si vůbec uvědomují, jak se jejich pohyby, které konají jen tak mimochodem, na jevišti stávají zřetelné. Opravdu stačí velmi malá gesta, například krátký pohled úkosem a hned si jako divák domýšlím význam.

Ivana Uhlířová se jim snaží napovědět: „Důvěřujte tomu konání. Můžete si to jen pomyslet, ono to má váhu. Má váhu, když se nemonstrují pochody. Nemusíme nic dovysvětlovat pohybem. Zkuste tomu důvěřovat, pochopení situace může přijít i později. Právě když pochopení přichází později, vytváří se tím napětí, které láká diváky. To jsem vám dnes chtěla ukázat.“

Jedna z účastnic namítá: „Měla jsem pocit, že na jeviště patří velké gesta, aby to vyniklo.“

Lektorka: „Dnes jsem se chtěla zaměřit na ten základ, který vás ponese, musíte si najít situaci, která funguje, a pak ji opouštět. Velké gesto, pokud nevíš, proč ho děláš, je k ničemu.“

Veronika Zárubová

JAK CHUTNÁ VÝLUH Z MÁJE?

Rozhovor se souborem DREJG

Jak jste se vůbec shlukli, jak jste vznikli jako soubor, kdo jste, odkud jste a hlavně – proč jste?

My jsme se vlastně tak nějak postupně přimíchali do věci, které se na náchodském gymplu odjakživa říká DREJG. Původně nás tam táhla hlavně sympatie k našemu vedoucímu, který byl zároveň náš učitel dějepisu a strašně milovaný pedagog. Takže jo, všechno to má kořeny na náchodském gymnáziu. Postupně se ta sestava sice obměňuje, ale to propojení tam pořád je.

Proč „proboha“ Máj? Jak jste se k tomu tématu dostali a proč o něm vůbec chcete mluvit? Zvlášť jakožto studenti gymnázia?

Máj je samozřejmě klasika, s kterou se v nějaké míře setkal snad úplně každý. Jsme takový zvláštní „národ Máčovců“. Navíc letos slavíme 190. výročí od vydání prvního výtisku. Ta látka je ale hlavně zajímavá tím, jak moc je stereotypizovaná. Přitom když se do ní člověk fakt ponoří, najde hromadu prvků, které vůbec nezapadají do té klasické škatulky, co se učí v lavicích.

Jaký k té básni máte vztah vy osobně?

Pro mě osobně to byla fakt spíš taková pomsta. Když jsme to brali ve škole, nutili nás to mechanicky nadřít a přesně odřikat, co tím chtěl básník říct a co tím bylo myšleno. To člověka akorát otráví. Spousta z nás je z jedné třídy a poji nás taky vzpomínka na jeden legendární test, ze kterého jsme všichni dostali pětky, protože ten Máj nikdo nečetl. Naším představením jsme chtěli ukázat, že se na to dá dívat i jinak. Máj je naštěstí tak skvělá báseň, že to naše zacházení úplně v pohodě unese. Kdyby to byl blbý text, hned se ukáže, že je v jádru o ničem. Ale Mácha unese všechno a vytáhne to z něj ty kvality, které jsou v něm zakopané.

V představení pracujete s umělou inteligencí. Nebáli jste se, že to u takové klasiky bude působit kontroverzně?

My jsme AI použili čistě jako takový užitečný statistický nástroj, abychom si ulehčili práci. Nechali jsme ji z textu vytahat barvy, přídavná jména nebo číslovky, abychom to nemuseli dělat ručně. Žádné kreativní texty nám AI nepsala. Sice jsme zkusili nechat ji vygenerovat příběh Máje, ale vylezly z toho tak hrozně obludné věci, že jsme to hned smazali. Mácha je prostě o dost lepší básník. Jedna z těch recenzí, co v představení zazní, je ale vyloženě z Copilota, takže tam ten názor AI na Máj nakonec máme.

Celou inscenací se táhne turistika a outdoorové vybavení. Proč zrovna tohle, jak se vám s tím pracovalo a hlavně jak se vám v tom všem vůbec chodilo?

To vzniklo úplně přirozeně během zkoušení. Zjistili jsme, že batoh je přesně to, co na té naší divadelní pouti potřebujeme. Všechny ty outdoorové věci jako plachta nebo mapa

najednou začaly skvěle fungovat jako metafory, se kterými se dá na scéně pracovat. Jako by ta turistika byla v textu už od začátku nějak zakódovaná a my ji z něj jen nechali vylézt.

Před samotným představením diváky zapojujete do různých her a aktivit. Proč?

Je to taková cesta, která má ukázat, co všechno se s tím textem dá dělat. Diváci si mohou osahat estetiku té básně ještě předtím, než vůbec vejdou do sálu. Mohou si zkusit trefovat se Máchovými citáty do jeho dobových kritiků nebo zažít řetězy a odměřování času kapkou vody. Všechny tyhle motivy se pak v různých podobách prolínají celou inscenací.

Na konci představení nabízíte „Máj jakožto čaj“. Jak vlastně takový výluh z Máje chutná a jak ho máme správně připravit?

Voní borově, po tom Máchově borovém háji. Člověk si ho ale musí vyčekat – ten čas, kdy ho dokážete opravdu zavnímat, není pro každého stejný. A bacha, někdy je prostě až moc silný a potřebuje trochu naředit.

Diviš Novák

PUTOVÁNÍ S MÁCHOU

Recenze recenzetská, z pohledu naší profesionální recenzentky

Náchodský DREJG se pustil do Máchova Máje, a to velmi důsledně. Byli jsme svědky naprosté dekonstrukce jeho nesmrtelného díla, dozvěděli se mnohé zajímavé, i když mnohé další zůstalo zamlčeno, a leccos jsme si mohli i vyzkoušet. Narážím na to, že náchodský tým nejen důkladně probíral Máj a pohrával si s ním nejrůznějšími možnými i nemožnými způsoby, ale zároveň ukázal, kterak obsadit dokonale prostor. Představení MÁ(J)E si totiž nevystačí se scénou, ale odvážně zabýdluje nejrůznějšími artefakty kavárnu, foyer i hlediště. A diváci se tak stávají poutníky časem i prostorem.

Nejprve nás uvádí do historických a lingvistických, ale i trochu cimrmanovských kontextů. Historicky se tak můžeme trefovat do Máchy i do jeho kritiků, a to doslova fyzicky (papírovými koulemi, které si můžeme vytvořit z citátů Máje, dobových recenzí a strohých hlášek současným nešťastníkům, kteří jsou nuceni se divokým romantikem zabírat kvůli maturitě). Rovněž se můžeme bavit vygenerovaným výčtem sloves, přídavných jmen a dalších slovních druhů, a přitom obdivovat Máchovu slovní zásobu. A pak jsou tu nejrůznější artefakty, které berou jednotlivé verše jako zdroj inspirace pro fyzické pokusy – zkuste si třeba ovívat lebku fénem či sluchově i hmatově prožít, jaké je lámat kořen mrkve jako „oud po oudu“. Následný zpěv pro tuto příležitost sestaveného sboru, který tak trochu rozvrzaně propěvuje úvodní kapitolu Máje (Čechové jsou národ dobrý), završí první kapitolu této scénické skici. Je to celkem zábavný chaos, jakýsi máchovský happening.

Následně představení na jevišti (a též lehce v hledišti) je slovně hutné, setkáme se tu s mluvenou verzí mnohého, co se objevilo na papíře v předchozí části. Je pojato – zjevně na počest Máchy jako legendárního turisty – tak, že se parta symbolicky vydává na výlet s batohy na zádech a střídá nejrůznější polohy deklamace i nepříliš povedeného voice-bandu. Je tu spousta nápadů, které by zasloužily rozpracování do větší hravosti, a možná i trochu humorné nadsázky a snad i výraznějšího propojení staré básně se současností. Přitom některé části k takové interpretaci vyloženě nabádají. Třeba v epizodě pohrávání si s časem – vtipné prostorové a pohybové ztvárnění ciferníku a pohybu ručičky v něm, kempování a etuda s vařením a naléváním čaje atd. Čili vše je dobře rozjeto, ale... Problémem je, že dost často máme pocit, že účinkující spíše jen deklamují „předepsané“ a ani ve scénách ze své putování nehrají SPOLU, ale každý zvlášť. Laicky řečeno, místo autenticity a normalnosti póza, školní recitace u tabule. Tím ztrácí celý projekt ke své škodě hodně bodů. Nehledě na další, technický problém – ani v druhé řadě nebylo příliš (nebo vůbec) rozumět některým pasážím. Je fakt, že tento nedostatek mohl působit jako dokument, v němž zaslechneme jen část výpovědi, ale patrně to nebyl úmysl. A tak pro mě zůstal soubor ve svém putování za Máchou v půli cesty.

Jana Soprová

MÁJOVÁ TÚRA

Recenze studentská, z pohledu studenta výchovné dramatiky, který se učí tím, že píše

24. 6. 2026

Z: Velvary

Do: Máchovo jezero

Počasí: peče

Můj milý cestovatelský deníčku, jakožto student prvního ročníku KVD DAMU se dnes, vybaven naprosto neturistickou obuví, spolu s DREJGEM vydávám na inspiraceplnou májovou túru. Vyrážím z Velvarské záložny a je mi vedro, cítím se trochu jako přepečený koláč. Po několika zatáčkách se krajina okolo mě začíná proměňovat, vzduch voní jako borový háj, z dálky slyším lámání údů a vskutku, za okamžik se ocitám na jakémsi Máchově hřišti. Dav okolo mě si užívá roztodivných kratochvil jako strefování se májem do kritiků, kritiky do máje, řinčení okovů a nespočtu dalších tematických hrátek. Můj průvodce se zdá být nadšen, já zprvu též, nicméně po krátké chvíli mi v hlavě vyvstává zapeklitá otázka, proč je zde právě ono hřiště postaveno. Odpověď zatím nenacházím. Můj souputník se ale nenechá vyvést z míry a snaží se mou náladu pozvednout písní, vždyť přece s písničkou se šlape líp. To na chvíli zabírá, ač má otázka stále sílí, a vydáváme se dál vstříc Máchovu dílu, kterým se zprvu zdá být DREJG velmi zaujat.

Během naší cesty mi můj průvodce hodně vyprávěl, vyprávěl mi o tom, co si o Máji myslí učebnice, jak by se na Máj mohli dívat všichni ostatní, ale jeho vlastní názor mi zůstal trochu zatajen. Co se mu musí ale nechat, znal naši cestu jako svoje boty. Analyzoval ji všemi možnými prostředky, ale hlavně pak rytmem. Ten byl pro naši túru nesmírně podstatnou složkou. DREJGovo pojetí rytmu pro mě bylo nesmírně zajímavé, jeho jednotlivé nášlapy byly naprosto precizní, řekl bych až vypointované. Když jsem se ale na jeho chůzi podíval z větší dálky, tak jeho jednotlivé kroky, a tím i celá cesta, právě onen (tempo) rytmus trochu postrádaly. Cesta mi pak neubíhala tak, jak bych si přál, a i moje schopnost soustředit se na to, co můj průvodce říká, se stávala menší a menší.

Nad obzorem se začalo smrákat a bylo na čase rozložit tábořiště. S DREJGem jsme se posadili do půlkruhu, jak se zdá, do jeho oblíbené formace. Seděli jsme tak během naší cesty často a můj doprovod vytáhl z batohu čelovku. To byste nevěřili, jak zajímavé prostředí se mu podařilo vytvořit, vlastně kdykoli, kdy si DREJG nasadil čelovku, naskytly se mi dechberoucí obrazy. S sebou na naši túru ale DREJG nevezl jen tu, vzal toho vlastně docela dost. Ešus, plachtu, vodu, čaj, kýbl hlíny, lano, sedáky, mapu a několik dalších předmětů. V mé hlavě se tak rodí další otázka, zda ho nebolí záda a zda opravdu všechny tyto předměty musíme s sebou mít, zvláště pak proto, že jsme většinu z nich použili pouze jednou.

Za chvíli si začínám více všimnout i ostatních členů výpravy. Každý z nich má s sebou vlastní batoh, vlastní mapu a trochu i vlastní způsob chůze. Občas mě baví pozorovat jednotlivé poutníky, jen si vždycky nejsem jistý, jestli skutečně kráčíme jako jedna výprava. Občas si připadám, jako bychom šli stejným směrem, ale každý po trochu jiné cestě. Možná právě proto se mi někdy zdá, že tělo výpravy zůstává trochu pozadu za její hlavou. DREJG, zdá se, přesně ví, o čem chce vyprávět, ale vlastně si

přeji, aby víc začal skutečně jednat.

Velkým písmem si zapisuji obraz hodin, ve kterém se na okamžik zastavil čas právě proto, aby mohl plynout dál. Stejně tak si poznamenávám odvahu hledat vlastní cestu k textu, který už prošlapalo tolik lidí před námi. Ne každá odbočka mě dovedla tam, kam jsem doufal, ale skoro každá v sobě nesla chuť něco objevovat a něčím se inspirovat.

A tak se nakonec vracím z Máchova jezera zpět. Trochu unavený, trochu zmatený, s několika otázkami navíc a pár kamínky v botě. Jenže možná i ty k cestování patří. Protože výlet, po kterém člověku nezůstane vůbec nic, ani puchýř, ani myšlenka, vlastně asi za moc nestál.

Vojtěch Matějčíčka

VYTRŽENO Z DISKUZE

Co jsme viděli? – Byla to reflexe toho, jak je Máj vnímáný současnou generací. – Šlo o osobní interpretaci Máje, kterou v něm může soubor vidět. – Dění před představením a představení pro mě byly dvě odlišné věci, které se mi kromě tématu moc nespojily. – Počáteční „karneval“ mi dal pocit zrekonstruovaného Máje v Praze (velké lustry a tak) a pak jsem vešel dovnitř a bylo něco úplně jiného. – Chápala jsem princip boření čtvrté stěny, ale nedokázal jsem přijít na to, proč. – Přemýšlel jsem, co mi chtěl soubor říct. Když si soubor vybere známý text, očekávám jeho reflexi, ale tu jsem v představení nenašel. Moc rychle se střídaly repliky. – Názor souboru podle mě bylo to, že děj není to hlavní, co bychom měli při čtení Máje vnímat. – Většinu času mi přišlo, že soubor k Máji nemá až tak vztah, slova plynula příliš monotónně a rychle. – Špatně jsem slyšela a rozuměla. – Souhlasím, že souboru nebylo rozumět, repliky polykal i prostor. Kdybych lépe rozuměla, kdyby se třeba lépe střídaly repliky, bylo by to nejspíš lepší. – Vnímám to jako scénické čtení, které si hraje s rytmem, přistoupil jsem na to, že v něm asi jejich postoj nenajdu. – Zajímavé mi přišly hry v předsálí, byly kreativní a vtipné. Zajímavý mi přišel i princip turistiky, je to jako když se člověk prodírá textem. – Bavily mě momenty, které nebyly spojeny se slovem, třeba scéna s naléváním vody. – Zajímavá pro mě byla práce s pointováním jednotlivých mikrosituací přes rytmus slova. – Klobouk dolů, že se soubor naučil tolik textu. – Líbil se mi moment házení bláta na bílou plachtu, zostuzování Jarmily.

Tomáš Žížka: Zaujala mě ta výprava, ve smyslu vypravit se někam, do terénu a podávat nám zpravodajství. Vnímám určité asociace s Máchovým textem. Ne každý verš byl srozumitelný, takže jsem se začal chytat vizuálu. Mácha byl básník-chodec, poutník. Řada básníků takto pracovala, chodili z kopců a do kopců, rytmizovali dech. Báseň není jen intelektuální konstrukt, ale i prožitek, fyzický zážitek. V představení jsem ale prožitků zachytil příliš málo.

Klára Litterová: Ve scénách jako byla ta s mapami a čelovkami jsem od těchto situací čekala víc nápadů. U scény s lanem jsem čekala, co se nakonec stane, protože mi házela spoustu témat, ale někdo se k lanu choval tak, jiný jinak, nevyčetla jsem, co tím bylo myšleno. V představení byla řada nápadů, ale víc bych s nimi pracovala. Chápu, že šlo scénické čtení a obdivuji, že se soubor byl schopný text naučit, ale chtěla bych, aby herci byli na jevišti víc „spolu“.

Petr Váša: Soubor v zákulisí působí uvolněně a propojeně, ale na jevišti je to vidět méně – a bylo by skvělé to tam zahlédnout. Co se srozumitelnosti týká, je potřeba dbát na artikulaci a výslovnost, aby diváci rozuměli. I civilně se dá mluvit tak, aby bylo rozumět každému slovu. Líbily se mi tři věci: velká péče, se kterou soubor Máj zpracoval. Na konci mi přišla až dojemná. Za druhé: úvodní rozehrávka. I nápad s výletem byl úplně boží. Za třetí: inspirativnost. Mnohá očekávání soubor zklamal, ale naskakovalo mi, co všechno by se tam mohlo dít – třeba záhada Blair Witch, bloudění v lese, vtažení Máchových kritiků na scénu a tak dále. Soubor naznačil řadu možností, jak představení uchopit, a možná by mu prospěl konkrétnější náznak.

Tomáš Žížka: Vzpomněl jsem si ještě na překladatele, pana

Mikeše, který říkal, že český jazyk je defenzivní – zavíráme ústa, dáváme zuby k sobě. Zajímalo by mě, jak by představení fungovalo, kdyby se hrálo třeba v angličtině.

Vedoucí souboru: Na začátku byla nápad Vojty Zítky, co bychom řekli na spojení Karla Hynka Máchy a Philipa Glasse. Pak jsme objevili zapomenutý Hiršalův text Kalendář z Máje, kde jsou všechna adjektiva vytržena a seřazena za sebou, a nechali jsme AI Copilot některé slovní řady generovat. A pak nás zajímalo téma Máchy jako první českého turisty. Z Máje se obtížně škrtá, bylo mi líto řadu částí vynechávat. Pro divadlo mě to mrzí, pro text ne.

zaznamenal David Slížek

Haiku k představení Máj(j)e

Máj a touha jít.
Krajinou za letních dní.
V mládí se leskne.

jas

Červiven, SPgŠ a SZŠ Krnov: O moři a loužích

LOUŽE IS THE WAY!

Rozhovor se souborem Červiven

Prvně bych se ráda zeptala na lore vaší skupiny, zvládli byste nějak srozumitelně ve zkratce vystihnout vaši dynamiku?

Pajdáková. Jsme studenti pedagogické školy v Krnově a v tomto složení naší jsme tedy poprvé, právě kvůli obměnitelné povaze školních souborů. Každý rok se někdo přidá, dalším rokem někdo odchází.

Ted' už zabřednu trochu hlouběji – jak často jste nuceni jíst čočku, která vám nechutná? Jak se s tím případně vypořádáváte?

Ted' snad už ani tolik ne, ne? Každý to sice máme jinak, je to samozřejmě individuální věc. Já jsem se rozhodně naučila si dupnout, už ji nemusím tolik jíst.

Právě tahle inscenace nám pomohla se od toho odpoutat víc. Já si třeba občas dám místo čočky hrachovou kaši.

Chápu, zředit nebo udělat kompromis v čele s nepříjemnou situací či pachutí. Co třeba v rámci vaší spolupráce, stává se, že vám to občas nešmakuje?

Za mě mezi námi žádná čočka nevzniká, spolupracujeme moc dobře. V případě, že se něco nedaří, rychle to zvládneme vyřešit.

Já jsem se v Červivenu nemusela s žádnou čočkou vypořádávat, asi taky protože nám čočka občas i chutná.

V průběhu představení jste vnesli motiv nacvičování divadelního představení pro mladší děti, byl to nějaký váš prvotní námět při vymýšlení tohoto projektu?

Minulý rok jsme se věnovali vyloženě inscenaci se zaměřením na mladší děti, ale tento rok jsme reflektovali adolescenci, mířeno na naši věkovku, začátek střední, ale hráli jsme to i mladším, takže je tam určitě věkový přesah.

Takže jste si skrze pohádkové vzorce snažili interpretovat nějaké aktuálnější prožitky a skutečnosti?

Určitě, a právě je krásné, že se nám z toho opravdu vynořily nové interpretace. Konkrétně bych to vztáhla na Kvak a Žbluňka, o kterých mi samozřejmě četla maminka, když jsem byla malá, ale tak dlouho jsem nad nimi nepřemýšlela, nechala jsem je ležet na poličce. S touhle inscenací jsem si příběhy znovu začala projíždět, a našla jsem tam fakt poklady, nebo konkrétní situace, které se ke mě vztahují, i na lidi kolem mě.

Souhlasím, je důležité se občas vracet, a znovu objevovat to dětské kouzlo, ale už z jiné vyspělejší perspektivy. Jsou pro vás Kvak a Žbluňk dobrým životním vzorem?

Jo, myslíme, že jo.. Kvak a Žbluňk jo.

V představení vznikají různé zajímavé vztahy i malé nešvary. Vychází to z vaší zkušeností s lidmi z jiných oborů?

Já si myslím, že každý snad v realitě vnímá ty obory trochu jinak, pak se to obecně podepisuje na mezioborových vztazích. Napříč obory jsou často osobnostní rozdíly, na které je fajn si občas zanádat. Zároveň se to třeba na tom intráku hezky prolíná, rozdílní lidé se musí naučit se navzájem respektovat, chápat i fungovat spolu.

Já se s tím třeba potýkám hlavně u lidí ze základky, třeba když se mám sejít s někým, kdo šel na gympl. Ale já už jsem z toho pajdáku přece jen trochu zblblá v dobrém slova smyslu. Nerozumíme si tak, jako předtím. Ta rozdílná prostředí škol se na člověku fakt podepisují.

Určitě jsme taky pracovali se stereotypy, které jsou typické pro náš krnovský rybníček, kde jsou gympláci jiní než pajdáci a tak. Nic proti gymplákům.

Mou poslední otázkou je, jestli byste byli radši louží, nebo oceánem?

Louží! Louží! Louží!

Možná předtím, než jsme to hráli, bych se nad tím pozastavila víc, ale teď je to jasný... Louže is the way.

Lucia Jacková

PODLE SEZNAMU

Recenze kolegiální, z pohledu vedoucí jiného souboru, která také ví, co obnáší nazkoušet inscenaci na Mladou scénu

Inscenace O moři a loužích souboru Červiven je založena na poměrně jasně vymezeném vztahu dobra a zla. Patřím ke generaci, jejíž dětství provázely příběhy Kvaka a Žbluňka ještě jako nová kniha, a proto se od této asociace nakonec nedokážu zcela odpoutat. Při sledování inscenace mě napadlo, že je trochu jako podle seznamu, který si Žbluňk píše, aby během dne nebyl bezradný. Ten, co pomohl na svět této inscenaci by mohl znít takto:

1. najít si téma, které mě zajímá,
2. zjistit, co zajímá kamarády,
3. zjistit, co je trápí,
4. vytvořit podle toho postavy a jejich příběhy,
5. přidat trochu dobra,
6. přidat trochu zla,
7. dobré podpořit a zlé napravit nebo odstranit,
8. převést všechno do divadelního tvaru.

A právě to je také to, co činí představení zajímavým, ale místy trochu únavným.

Soubor spolu velmi dobře funguje. Každá postava je přesná, zná své místo a zároveň ponechává prostor ostatním. Jednotlivé příběhy působí reálně a uvěřitelně, jako by vycházely z toho, co členové souboru sami řeší nebo pozorují kolem sebe. Právě z těchto témat pak vystupují postavy i celý divadelní tvar – přesně podle výše uvedeného seznamu, a tak se odkrývají šablony a předem odhadnutelné vzorce.

Vedle sebe se objevuje umělý život na sociálních sítích a lidskost, rebelie a poddajnost, domácí násilí a podléhání rodičovským snům, a nakonec i coming out. Všechna témata mají v inscenaci své místo a vycházejí ze situací, které jsou srozumitelné a uvěřitelné. Logického řešení, pomoci a správně zvoleného východiska je však nakonec možná až příliš. Střídání jednotlivých linií se proto postupně stává předvídatelným. I snové pasáže přicházejí pravidelně a komentují to, co už bylo v předchozím dění poměrně jasně představeno. Místo rozšíření významu tak spíše potvrzují, co už divák dávno ví.

Zajímavou postavou je víla, která zpočátku pro mě vstupuje do dění jako jeho hybatelka. Postupně se však vytrácí a její funkce zůstává poněkud nedořečená.

Samostatnou linií je vychovatelka a její ostré, opakované povely, které vlastně vzbuzují potřebu proměnit samostatné postavy ve fungující partu. Ne vždy je však zřejmé, na jakém principu fungují – zda ten, kdo přebírá roli vychovatelky, promlouvá k ostatním postavám, nebo pouze ohlašuje všeobecné pokyny. Ve druhé třetině se mi vychovatelka poněkud vytrácí, protože už vlastně není logicky potřeba, později se však znovu připomíná, snad aby ze seznamu úplně nevypadla.

Líbilo se mi využití židliček. Stávají se součástí prostoru, kulisou, maskami i prostředkem vyjádření vztahů a emocí (láska Hynka a Máji podle Ať žijí duchové?). Ne ve všech případech je však jejich význam stejně čitelný, například při použití židličky jako zástupného předmětu-vzorníku.

Nakonec bych osobně zůstala v rovině čtení pro Jiříka. Právě zde si může každý snít podle svého. Následující rozehrané divadélko už poetiku jen rozmazává. Ve srovnání s předchozími, poměrně citlivě vystavěnými situacemi proto může působit jen jako parodie.

O moři a loužích je inscenace, která velmi přesně ví, o čem chce mluvit a na čí straně chce stát. Soubor je sehraný, postavy uvěřitelné a práce s jednoduchými scénickými prostředky nápaditá. Možná by jen někdy nebylo nutné dojít až na konec každého příběhu, všechno vysvětlit a každý bod seznamu odškrtnout. Některé věci mohou zůstat trochu jako moře a jiné jen jako louže.

Veronika Borovková

VŠICHNI JSME JINÍ, ALE TO PŘECE NEVADÍ

Recenze recenzentská, z pohledu naší profesionální recenzentky

Na krnovském souboru Červiven je sympatické, že se v každém novém projektu pokoušejí najít nový styl výpovědi. A i když většinou různými způsoby „jen“ variiují příběhy mladých lidí z různých dob, funguje to. Ukazuje se, že životní situace a vztahy se v průběhu staletí příliš nemění, mění se jen okolnosti a historické kulisy.

Nové představení *O moři a loužích* představuje časoprostor, který je patrně studentům nejbližší, totiž internát, kde se scházejí na počátku dospělosti a učí se společně existovat. V tom jim pomáhá společný odpor vůči vychovatelkám (je třeba říci, že si je na střídačku zahrají všichni). Vychovatelka podobně jako tchýně funguje jako strašák a diktátor.

To je samozřejmě do značné míry klišé, ale je fakt, že spor s vychovatelkou tu není zásadní, ale spíše vedlejší motiv. Daleko důležitější je bližší pohled na jednotlivé protagonist(k)y, z nichž každý/á se sám sobě jeví jako outsider, problematický tvor, jakási jiná bytost nepodobná ostatním. Cílem je ukázat, že je to sice pravda, ale že v podstatě jsme zároveň divní i normální všichni. V diskusi několikrát zaznělo, že je to vlastně ve své podstatě pohádka.

Ano, ten základní princip – ve všech případech končící dobře a navíc po shakespearovsku závěrečným souzněním všech – podporuje nepojmenovaná postava v pozadí, která zpočátku disharmonicky vrže na housle, ale posléze se několikrát vloží do situací a jemně popostrčí váhavce k řešení problému.

Vedle toho je tu účinně využito paralely s pohádkovým příběhem pro děti. Nenásilnou formou se tu podařilo začlenit do děje nejrůznější traumatické zážitky a problémy, které mohou mladé lidi sužovat. Ať jsou to mezigenerační spory, volba životních priorit, hledání identity, nebo svého „místa na slunci“, nicméně – což je dneska vzácné – depka se nezdržuje a neprohlubuje, ale řeší.

Celý herecký kolektiv, který využívá ve vtipné nadsázce židliček (které mohou v různých kombinacích fungovat jako sedačky či postele, ale také sloužit třeba jako piedestal pro vzývanou ikonu či jako nálož starostí a úkolů, pod kterými se může člověk zhroutit), je velmi dobře sehraný, lidi na sebe slyší a hrají partnersky, aniž by potlačovali individualitu ostatních, a touto kombinací autenticity běžných současných vztahů, se snovými expresivními scénami, vytvářejí sympatický celek, který funguje – a chvílemi i dojímá.

Jana Sprová

Haiku k představení *O moři a loužích*

To jsme my sami.
O lásku jde především.
Přijmout se lehce.

jas

VYTRŽENO Z DISKUZE

Měl jsem pocit, že je souboru na jevišti hrozně dobře, a tak mi s ním bylo taky dobře. – Viděl jsem moc pěknou pohádku, která někdy byla nesnesitelná, protože vždycky dobře dopadne, ale vždycky jste mě z toho vytrhli. – Byl to průřez život různých lidí, který ukazuje mladým, že nejsou sami, i když nejsou jako ostatní. – Měla jsem pocit, že soubor dobře funguje dohromady. Vztahové linky taky fungovaly dobře, ale některé situace mi přišly moc stylizované a ztrácely autenticitu. – Vzhledem ke zvolenému hereckému přístupu a věku protagonistů to byl velmi dobře zvládnutý realistický a uvěřitelný zážitek. – Protože tam občas byla stylizace, o to víc mohla vyniknout autenticita. – Bavilo mě například otáčení na židlích, ale nepotřebovala bych třeba konec s pohádkou, byl už příliš doslovný, stačilo by naznačit. – Uvěřitelnost pramenila z toho, že jsem cítila, že herci mají k představení vztah. – U postavy, která vytvářela scénické zvuky a občas vstupovala do příběhu, jsem si nebyl jistý její rolí a tím, jak měla k divákovi promlouvat. – Pro mě šlo o něco metafyzického, mimo prostor, jakéhosi ducha, který nás ovlivňuje. – Tato postava byla pro mě odvahou, která postavy občas popostrčila, aby projevíly autentičnost. – Postavu jsem si pojmenoval „duhová víla“, kvůli písni, kterou jsem slyšel. Byla klíčem k tomu, že sleduju pohádku. – Postava symbolizovala přání a sny, někdy byly děsivé, podobně jako hudba, někdy se snažila pomoci. – Postava pro mě představovala podstatu pohádek, které mají děti naučit vyrovnat se s různými životními situacemi. Hudba byla pro mě falešná, protože pohádky vlastně manipulují děti, aby se začlenily do řádu společnosti. – Byla škoda, že linka této postavy „vyšuměla.“ – Postava je esencí pedagogiky, která „drží prostor“ a ve správný okamžik vyšumí a nechá děti fungovat samy. – Pro mě postava zmizela, když už ji postavy nepotřebovaly. – Napadá mě, opravdu to dnes může na studentském internátu takto vypadat? – Pokud si postavu s houslemi pojmenujeme jako metafyzické dobro, postava vychovatelky je jasné metafyzické zlo, které mladí v tomto věku takto vnímají.

Petr Váša: Viděl jsem inscenaci podruhé, od krajské přehlídky ve Valašském Meziříčí se velmi posunula, což se mi líbí a oceňuju to. Ve ValMezu nebylo tak jasné, k čemu inscenace směřuje. Mluvili jsme tam o tom, že by se dala postavit na principu rebelie, což se nestalo, soubor zvolil smířlivější cestu s happyendem a role vychovatelky byla mnohem mírnější než posledně. Postava s houslemi původně vypadala nadbytečně, teď je více vpletena do inscenace a nikdo nezpochybňuje její funkčnost. V původní verzi šlo o dobrého ducha místa, internátu.

Tomáš Žižka: Dnes je svatého Jana. Pro mě byla postava s houslemi Puk, iritátor, postava, která vnáší pohyb. Jsem rád, že představení má odvalu jít do těžkých témat, jako jsou vztahy mezi rodiči a dětmi. Dobrým prvkem jsou židličky, které jsou piedestaly, ke kterým se postavy vztahují. Jde o jediné místo v intru, které postavy vlastní. Jen by mě zajímalo, co se s židlemi stane v závěru. Stálo by za to se také zamyslet nad tím, co by mohla postava Puka v závěru vykonat, aby se dořešila její existence. Nebo jde o nonsens? Každopádně je to postava velmi důležitá, protože dává impulsy.

Klára Litterová: Potěšila mě pohádka na konci, poslední věta všechno skvěle uzavřela. Představení je postaveno na dramaťáckých principech, které skvěle fungují. Oceňuji používání židliček, ale nevím, jestli tento princip nebyl v rámci délky představení přečerpaný. Chvillemi mi padal temporytmus, což mohlo být i horkem. Těšilo mě, jak soubor funguje jako parta. Soubor: Postava je opravdu duchem internátu, k tomu se hlásíme.

zapsal David Slížek

NEURODIVERGENTNÍ OKÉNKO

Mám ADHD a baví mě divadlo. A mám pocit, že lidí, co mají ADHD nebo určité znaky typické pro ADHD, je v divadelním prostředí mnohem více, než v prostředí jiných. Jednotlivé znaky ADHD jsou:

- impulzivita
- hyperfokus
- zapomínání
- potřeba více stimulů naráz
- pozdní příchody
- skákání od jednoho tématu k druhému
- skákání do řeči
- kompenzační uklidňující techniky
- dlouhé diskuze do ranních hodin o jednom tématu
- problémy s deadliny
- časová slepota
- mnoho rozdělaných projektů najednou

Poruchu pozornosti jsem následně diagnostikovala 16 divadelníkům:

Ridina Ahmed má ADHD, protože přijela pozdě.
Hanka Malaníková má těžkou formu ADHD, protože nepřijela vůbec.
Klára Litterová má ADHD, protože ve svém zaměstnání sleduje tutoriál na háčkování, u toho vyučuje, háčkuje a povídá si s paní na videu.
Petr Váša má ADHD, protože s nadšením skáče lidem do řeči.
Tomáš Žižka má ADHD, protože během reflexí začne vyprávět nějakou historku ze života, která vůbec nesouvisí s tématem.
Veronika Vaculíková má ADHD, protože je hyperaktivní.
David Slížek Koblížek má ADHD, protože naprosto necenzuruje to, co říká.
Pavel Kuptík má ADHD, protože zvoneček používá jako fidget spinner.
Michal Ston nemá ADHD.
Jakub Hulák má ADHD, protože pořád jenom diskutuje.
Diviš Novák má ADHD, protože začíná psát vždy těsně před deadlinem.
Lenka Huláková má ADHD, protože její emaily nemají strukturu.
Berta a Oskar Hulákoví mají ADHD, protože je to dědičné.
Honza Mrázek má speciální formu ADHD s názvem HYJE.
Pavel Skála má ADHD, protože zakládá pořád další a další soubory.
Lucka Jacková má ADHD, protože neustále kompulzivně klepe nohou.
Ivana Uhlířová má ADHD, protože začíná nové věty, aniž by dokončila ty stávající.

KDO SE LETOS NA MLADOU SCÉNU NEDOSTAL

Péče o ty soubory, které už se nevešly do programu celostátní přehlídky, ale šance měly nejvyšší

Zde přikládáme seznam souborů, které získaly doporučení z krajských přehlídek, ale na celostátní přehlídce se z důvodu kapacity nevejdou. Do programu se dá vtěsnat pouze 15 inscenací, ale všech doporučení z krajských přehlídek bylo letos 31 inscenací.

Také přidávám jeden soubor, který se do programu Mladé scény dostal, ale nemohl hrát v termínu:
Družina krále Jiřího s inscenací Míla D. (vedoucí Jana Nechvátilová) z Hradce Králové

Inszenace doporučené, ale nakonec nevybrané programovou radou:
Můry, Divadlo Point, Prostějov s inscenací Jako světlo za můrou (vedoucí Nikol Fojtková)
Divadlovádíadlo, hudebně-dramaturgické centrum Galimatyáš, Šumperk (vedoucí Tereza Karlíková, Lucie Kučerová)
Supišáda, ZŠ a ZUŠ Karlovy Vary, s inscenací Martan (vedoucí Tereza Švecová)
Taneční a pohybové studio Magdaléna, z. s., Rychnov u Jablonce nad Nisou, s inscenací Ubi caritas et amor / Kde je dobrota a láska, tam přebývá bůh (vedoucí Ludmila Rellichová)
Dohráli jsme! ZUŠ Uherské Hradiště, s inscenací Návštěva (vedoucí Veronika Brajdič)
BLUDI, ZUŠ Třinec, s inscenací Ve stínech těla (vedoucí Klára Kvasničková)
Myšmaš, SVČ Lužánky, Brno, s inscenací Sen noci svatojánské (vedoucí Monika Jelínková, Marcela Plíhalová, Monika Okurková)
Javierus, SVČ Lužánky, Brno, s inscenací mnoho povyku pro nic (Vítězslav Dvořák, Kateřina Kloudová)
Stádo hrochů, SPgŠ Boskovice, s inscenací PROTO (vedoucí Monika Lepková)
Čistírna, ZUŠ Pardubice – Polabiny s inscenací S Arnoštem ve vaně (vedoucí Klára Litterová)
Ročník ZUŠ Vyškov s inscenací Jednou se vrátím (vedoucí Adriana Maria Štark)
Li-Di Litoměřice s inscenací Cesta do Úbic (Tereza Rozmarová)
Oldstars, Praha, s inscenací Pokoušení (vedoucí Tomáš Staněk)
Divadlo RADAR/ČertTěVem, Praha, s inscenací Kulička (vedoucí Eliška Toperczerová, Matěj Beneš)
Teatr w Padereswkim s inscenací 2030teraz = przyszłość (vedoucí Sylwia Aftyka)

Lenka Huláková

vrz

ZE SLAVNOSTNÍHO ZAHÁJENÍ

DIVADELVARY

Rubrika na počest města perníků a natvrdlých vajec.

- Když se jdu dorazit po večeri do kebabu, tak je úplně jinde než v Ústí, ale je tu. Po cestě zpátky do Zálužny. A má do osmi.

- ZUška je nebezpečně blízko obchodu s perníkem. Nebo i bezpečně.

- Byl jsem v Normě, kde byl chládek. Pak jsem šel do jídelny a tam bylo vedro.

- Před jídelnou je jakési posilovací náčiní, ale lépe slouží jako konverzační hangout spot. Na tu houpačku se postavíš s člověkem tváří v tvář, a zatímco bokama pohupujete ze strany na stranu, slova se řinou snad sama. Je to cool.

To jsou naše první pozorování. Komplexnější pohled vám dnes odpoledne poskytne sám starosta Velvar Radim Wolák. Nechte si ujit procházku s ním, která začíná na dvorku Zálužny v 15:00. Sami jste na zahájení viděli, co to je za rozšafného štramáka... Rozhovor s ním, již v zítřejším zpravodaji.

redakce

MLADÍ A ZAJÍMAVÍ

Každý z účastníků tohoto festivalu má nějakou superschopnost, něco čím je zvláštní. Z někoho jeho umění přímo číší, někdo si ho nechává pro sebe a nebo se ho na to jen nikdo nezeptal. A tak se v této rubrice nechceme zabývat superschopnostmi Tomáše Žižky, o těch už víme (hraje na kořen). Pídíme se po superschopnostech a zvláštnostech našeho spoluhráctva, kamarádstva, účastnictva.

Mým prvním doporučeným člověkem se superschopností ke zkoumání byla Lucka z Mostu. Lúca je podle slov členek souboru osobou, která dokáže rozsvítit celou místnost svou nekonfliktní energií. Dost možná za to může i fakt, že kdykoliv někam pospíchá, jde zásadně pomalu a ideálně pěšky. Její hlavní superschopnost bychom teoreticky mohli nazvat uzemněním. Apu Litterová vlastní superschopností hned několik, ale dvě z nich jsou podle jejího okolí naprosto dechberoucí. První je podle její mamky schopnost zpomalit až na úplné maximum. Apu dokáže být tak pomalá, že je větší šance zahlédnout pohyb litosférických desek než pohyb samotné Apu. Geologické procesy vedle ní tak působí až uspěchaně.

Její druhou superschopností je schopnost číst a psát zrcadlově. Tato superschopnost byla zpozorována během její klauzurní práce, kdy se Apu rozhodla vytvořit linorytový komiks. Podle její sestry šlo však o jednorázovou, ale zato velkolepou událost v rozsahu tří lin ve formátu A3.

av

